

भरून येत असत हे दृश्यदिसते, उलट पक्षी, पेशवे जरी येवढे सत्ताधीश होते तरी-

छत्रपतीच्या नांवें मुजरा करून भगव्या झेंड्याला ।

सवाई माधव प्राण पुण्याचा धनि अंवाणी मधें बसला ॥

यावरून त्याच्या राजनिष्ठेची साक्ष पटते. एकंदर स्वारीचे वर्णन इतकें सर्वांग-सुंदर झाले आहे कीं ते वाचीत असता प्रत्यक्ष स्वारीच आपण पहात आहोत असा भास होतो.

दुसऱ्या भागांत म्हणजे शेवटच्या पाच कडव्यांत त्याच पुण्याचा सद्यस्थितीचा तुलनात्मक विरोध कवीनीं वर्णिला आहे. सुवातीलाच-

कथाही वर्णित वखरित वाचुन पुणें पहाया मन हुरहुरलें ।

येथ येऊन पाहूं जातां तेंच चित्र बहु हिरमुसलें ॥

असे म्हणून काय दिसले तर--

हाय हाय रे ! हे दुदैवा ! शोचनीय ही स्थिती किती ।

ज्या शहरामधि रंग उडाळा तेथ उडे सांप्रत माती ॥

विप्र मराठे ज्या शहरींचे एक ही ख्याती दूस्वर ।

होती; तेची वसुं लागले परस्परांच्या उरावर ॥

मावळलें शौर्य पोकळ वाद माजला ।

सर्वत्र पुस्तकीं ज्ञानासी पूर आला ॥

दरवाराचें नांव कशाला फुकट सभा त्या बहु होती ।

नित्य लेखण्या व्यर्थ पाजळुनि ढवळ्यावर काळें करिती ॥

मर्दुमकी ती मार्गे सरली, समाज झाला बहु दुबळां ॥

द्वेष घुशीनें पोखरला कीं एकीचा सौख्यद किला ॥

पुण्याचे हल्लीचे हे वर्णन अयथार्थ कोण म्हणेल ? सर्व गांवभर, पावसाळ्या-
गिवाय खंडोगणती धूळ तर उडत असतेच; पावसाळ्यात धूळ बसली तर त्याच
प्रमाणाने चिखलाचा रस्नोरस्ती राडा असतो. ब्राह्मण व सत्यशोधक यांच्या
परगणमाचा डका सर्व ब्रह्मांडात दुमदुमत आहेच. परिपदा, सभा व पोकळ
शुष्कवाद यात तर पुणे कोणालाच हार जाणार नाही. मर्दुमकीचा लवलेशही
कोटें दिसत नाही ना ? म्हणावयाला एकमेकाचे पाय धरून मागे खेचण्यात
केव्हां केव्हा मर्दुमकीची थोडी झाक दिसते. गांवात वर्तमानपत्रे वरीच
आहेत व ढवळ्यावर काळे करण्यांत त्यांच्या लेखण्या नित्य व्यर्थ पाजळल्या
जान आहेतच.

पूर्वाधानील स्वारीशी हल्लीच्या स्वान्यांचा तुलनात्मक मजेदार विरोध
उत्तरार्धात दाखविला आहे, तो कवीच्या शब्दातच टेंऊं.

इतक्या मध्ये बातमि आली धनि सांप्रतचे येणार ।
आज दुपारीं लाट गव्हर्नर बुधवारांतुनि जाणार ॥
म्हणुनि धन्याला पाहण्या गेलों तों तेथे कांहींच नाही ।
नाकेंबंदी जिकडे तिकडे जणुं हरताळ पडली काई ॥
चाजुं लागल्या शिट्या शिट्यांवर, काळे पोलिस चौफेर ।
वामकराचे मुजरे होतां धांवत आली मोटार ॥
नृप दर्शन-लालसा नगावर मम बुद्धि होती चढली ।
ती पोलिसनें ओढुनि मागे उलट मुखामधिं भंडकविली ॥
बरे र आपला दुरुन पाहतों धनी तेवढा मज दावा ।
तोही म्हणे, मज ठाऊक नाही कुठुन तुला मग सांगावा ॥
माटारि मधिं ते दोन तीन पाहिले ।
बसलेले फिरंगी लाट नाही उमगले ॥

ते आगगाडीचे गाई मला वाटले ।

येणार धनी असतील मागुनि भले ॥

परि कळलें कीं त्यांतच होते लाट गव्हर्नेर धनि अपुले ।

हाय हाथरे ! हें दुर्दैवा ! धनी असे कां आम्हां दिले ॥

आधींच ढिरमुसलेले मन व त्यात पोलीस शिपाईबुजानी श्रीमुखात
भडकावलेली तेव्हां साहाजिकच परमेश्वराची आठवण झाली व पडला तर तोच
उपयोगी पडणार तेव्हां—

आतां विठोबा ! तुला विनंति ही अमुची जोडून कर ।

भरतभूमिचा झणीं करावा चहुं मुलखी जयजयकार ॥

फिर्याद कराया स्थळ देवा ! तुजविना ।

नाहीच आम्हांला उरलें सच्चिद्धना ॥

तूं सर्वशक्ति जगचालक मनमोहना ।

करिं दयार्द्र अमुच्याविषयीं नृपती—मना ॥

पूर्वींच्या कविपरी भाग्य मदिय स्वचित ना ।

कसें ? तर—

फांदि प्रभाकर जोशिवुवांनीं स्वराज्य रंगासी लुटिलें ॥

दास गणूला परवशतेच्या बेरंगा बघणें आलें ।

एकंदर पोवाडा फार रसभरित आहे. काव्याच्या दृष्टीनें न्हस्वदीर्घाच्या
चुका आहेत; परंतु हा पोवाडा आहे व शाहिराला त्या क्षम्य आहेत.

श्रीदासबोध—मासिक. संपादक—शंकर धोंडो क्षीरसागर, श्रीदासबोध—
कार्यालय, ब्रह्मचर्याश्रम, मसूर, जि. सातारा. वार्षिक वर्गणी रु.२ आ. १४ हें
मासिक श्रीविनायक महाराज मसूरकर यांनीं मसूर येथे स्थापिलेल्या ब्रह्मचर्या-

श्रम संस्थेमार्फत निघू लागले आहे. उद्योग फार स्तुत्य आहे. श्रीसमर्थांचा दासबोध व संप्रदाय याचे जितके विशदीकरण होईल तेवढे पाहिजेत आहे. अभिप्राय व परतभेटीकरिता अंक पाठविल्याबद्दल संपादकांचे आम्ही आभारी आहोत श्रीसाईलीला परतभेट देणारच.

विस्तृत अभिप्राय पुढे देऊं.

विद्यासेवकः—या मासिकाचा अंक पाठविल्याबद्दल संपादकांचे आभारी आहोत.

श्री शिर्डी संस्थानचे हल्लींचे कार्यकारी मंडळ.

अध्यक्ष

ह. भ. प. दासगणू महाराज

सभासद

रावबहादूर मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान

बी. ए., एल्.एल्, बी. जे. पी.

श्रीयुत लक्ष्मण गणेश ऊर्फ काकासाहेब महाजनी

प्रो. गणपतराव जी. नरके एम. ए., एम.एस.सी.

श्रीयुत रामचंद्र आत्माराम ऊर्फ बाबासाहेब तर्खड

श्रीयुत तात्याबा गणपत कोते पाटील

संस्थानचे
तहाइयात ट्रस्टी

श्रीमंत केशवरावसाहेब गोपाळ बुटी

श्रीयुत बाळकृष्ण विश्वनाथ ऊर्फ बाळासाहेब देव बी. ए. मॅजिस्ट्रेट

श्रीयुत यशवंत जनार्दन गाळवणकर बी. ए.

श्रीयुत मेघश्याम बी. ऊर्फ बाळासाहेब रेगे बी. ए., एलएल बी.

श्रीयुत माधवराव बळवंत देशपांडे

चिटणीस

श्रीयुत गोविंद काशीनाथ ऊर्फ अप्पासाहेब गाडगीळ बी. ए. बॅरिस्टर

दुय्यम चिटणीस

श्रीयुत रामचंद्र दादा कोते पाटील

खजिनदार

श्रीयुत गोविंद रघुनाथ ऊर्फ अण्णासाहेब दाभोळकर रिटायर्ड मॅजिस्ट्रेट

दुय्यम खजिनदार

श्रीयुत रघुवीर भास्कर पुरंदरे

भक्तमंडळाचे सभासद

आयश्रदाते

- श्रीमंत केशवराव गोपाळ वुटी
 „ पूर्णचंद्र गोपाळ वुटी
 „ मोतीलाल माणिकचंद ऊर्फ प्रतापशेट
 „ मगनलाल नथुराम दवे
 शेट महमद व आमद
 „ विठ्ठलदास राघवजी ठक्कर
 „ मुसाहाजी अल्ली खत्री
 „ माणिकलाल एल् मेहता
 श्रीयुत व्यकटेश बळवत पेंढारकर
 „ श्रीराम सदाशिव तांबे
 „ कृष्णाजी नारायण आगाशे

सन्मान्य सभासद

ह० भ० प० गणेश दत्तात्रय सहस्र-
 बुद्धे ऊर्फ दासगणू महाराज

तहाहयात वर्गणीदार

- रा. ब. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान
 रा. रा. सदाशिव सीताराम दीक्षित
 „ लक्ष्मण गणेश महाजनी
 डॉक्टर कॅप्टन् व्ही. जी. हाटे
 श्रीमती पार्वतीबाई ओझारकर
 „ जानकीबाई सीताराम घटे
 रा. रा. दाजी विठ्ठल सांबारे
 मि. जेरू. जे. निकालावसोज
 डॉक्टर केशरीनाथ वासुदेव सावे
 रा. रा. मोरेश्वर नारायण सावे
 „ रामचंद्र सखाराम खानोलकर
 „ केसू नाना करंदीकर
 प्रोफेसर गणपतराव जी. नरके
 रा. रा. हरि केशव कर्णिक
 „ लाला लखमीचंद
 „ जयशंकर हरजीवन मेथा
 „ सुंदरराव दीनानाथ नवलकर
 „ निळकंठ रामचंद्र सहस्रबुद्धे

- रा. रा. गजानन शिवराम पाटणकर
 „ बाळकृष्ण विश्वनाथ देव
 „ यशवत जनार्दन गाळवणकर
 „ गोविंद रघुनाथ दामोळकर
 „ जीवनराव बाळकृष्ण कोठारी
 „ रामचंद्र वामन पाटणकर
 „ आनंदजी हीरजी कुभार
 रा. सा. धोडू विष्णु परुळकर
 रा. रा. रामकृष्ण जनार्दन करदीकर
 श्री. रमाबाई कामत
 शेट जमनादास हरकचंद
 मि. जाव अतोन परेरा
 रा. रा. दामोदर रामकृष्ण वापट
 „ त्रिंबक आनंदराव कर्णिक
 „ रघुवीर भास्कर पुरंदरे
 „ वासुदेव नारायण चांदोरकर
 शेट माधवजी झीणा ठक्कर
 „ कृष्णलाल मनोर
 „ रजबअल्ली महमद
 „ हरेराम धरमसी
 रा. रा. आनंदराव गणपतराव शितोळे
 „ त्रिंबक गोविंद पाटाल
 रा. ब. सखाराम बळवत धुमाळ
 सौ. रघुमाबाई गोविंद दामोळकर
 प्रेसिडेंट कुर्ला अमेच्युअर नाटक क्लब
 रा. रा. श्रीपाद बाळकृष्ण देव
 सामान्य वर्गणीदार
 रा. रा. अंबाशंकर प्रभाशंकर भट
 „ आनंदराव परशराम डोळस
 „ आत्माराम नथोबा जोशी
 „ आनंदराव सुंदरजी धराधर
 „ आबाजी मालोजी चव्हाण
 श्री. उद्धवेश बुवा

रा. रा. वाळा पिलाजी गुरव	„ गजानन महादेव कोळवणकर आणि क.
„ भवान्या पोशा पाटील	„ गोविंद वळवत लघाटे
„ बाळकृष्ण वामन वैद्य	डॉक्टर गोपाळ रामचंद्र जोशी
„ वाळाजी गोविंद रासने	रा. रा. गगाधर नारायण चौबळ
„ बाळकृष्ण केशव शेठे	„ गगाधर भास्कर रांगणेकर
„ वापूजी गोविंद पाटील	„ वी. ऑनरेबल गणेश श्रीकृष्ण खापडे
„ बाजीराव पांडुरंग मंडलोई	„ गोपाळ लक्ष्मण आपटे
„ बाळकृष्ण राघो सावत	„ गजानन दामोदर वर्तक
„ भिकाजी नारायण पडित	„ गणेश हरि वाटवे
„ वापू राघो बोरावके	„ गोविंदराव पांडुरंग वांद्रेकर
„ वळवत हरी कर्णीक	„ रायबहादूर, गोविंदराव मंडलोई
„ बयाजी आपा कोते	„ शेट गोविंददास सितारामदास
„ बाळकृष्ण गणेश दीक्षित	कॉक्टर
„ भास्करराव कोर्लेकर	„ गोविंद नामाजी पाटील
„ चिंतामण नारायण सोनटके	„ गोविंद भास्कर चौबळ
„ चिंतोबा तबाकूवाले	„ गोपाळ रघुनाथ बांबडेंकर
„ चिंतामण पंशराम भिडे	„ हरिश्चंद्र रामजी मेळी
„ दामोदर त्रिंबक नारगोळकर	डॉ. हिरालाल बी. क्लार्क
रा. रा. द्वारकानाथ हरि देशमुख	मि. होर्मसजी कूपर
„ देऊ हरशेट काळण	रा. रा. हरीभाऊ बी. शिरसाठे
„ दामोदर सावळाराम रासने	„ हरीभाऊ रामचंद्र सामंत
„ दत्तात्रय सीताराम ओक	„ हरि विश्वनाथ चौबळ
„ दत्तात्रय गोविंद परळकर	„ जनार्दन बाळकृष्ण आजगांवकर
मि. डी. एम्. राजा.	„ जीवाजी कृष्ण परळकर
रा. रा. दिनकर मोरेश्वर पाटकर	„ जी. व्ही. प्रधान
„ दत्तात्रय नारायण परळकर	„ डॉक्टर जी. के. राणे
„ घोंड भिसाजी राजळ	रा. सा. कृष्णराव नारायण परळकर
„ दिनकर अनंत शाळिप्राम	रा. रा. खंडेराव रामकृष्ण चोणकर
„ घोंडो मनोहर रत्नपारखी	„ काशिनाथ शंकर दुबे
„ गोविंद नारायण सामंत	„ काळराम गांग्रडे
„ गणेश शिवराम माटे	सौ. लक्ष्मीबाई जी. गाडगीळ
„ गोविंद काशीनाथ गाडगीळ	रा. रा. मल्हार त्रिंबक महागांवकर
„ गोविंद लक्ष्मण पांडर	रायबहादूर एम्. बी. किनखेडे
„ गोपाळ दिनकर जोशी.	

- रा. रा. मेघश्याम बी. रेगे
 ,, मोरेश्वर भास्कर प्रधान
 ,, मोरेश्वर महादेव कोलगडे
 ,, मधुकर डी. कीर्तने
 मेहरवान एम्. इ. आर मलक
 रा. रा. महादेव विठ्ठल दाते
 राववहादूर सरदार एम्. व्ही. किवे
 रा. रा. मारुतीराव महादजी फड
 ,, मगेश मोरेश्वर पाटकर
 ,, नारायण जनार्दन तेंडुलकर
 ,, नरहर भास्कर दडवते
 ,, नारायण बापुराव शिरसाठे
 ,, नारायण नरसिंह फडणीस
 ,, नागेश आत्माराम सावत
 ,, पाडुरंग विठ्ठल पाटील
 ,, पुरुषोत्तम रघुनाथ अवस्ती
 ,, पुरुषोत्तम चितामण रेगे
 शेट पुरुषोत्तमदास गोपाळदास घडियाळी
 डॉ. रस्तमजी कुवरजी मेधा
 रा. रा. रघुनाथ हरि वाटके
 ,, रामकृष्णा श्रीकृष्णा नवलकर
 ,, रामचंद्र सीताराम देव
 श्रीमती श्यामाबाई डी. व्ही. कीर्तने
 रा. रा. रामचंद्र आत्माराम तर्खड
 ,, रामचंद्र रामकृष्ण सामत
 ,, रामचंद्र दादा पाटील कोते
 ,, रामचंद्र बी. जुन्नरकर
 ,, शामराव आर. जयकर
 ,, सदाशिव बापुराव शिरसाठे
 ,, शामराव भास्कर कंटक
 श्री० शांताबाई एन. ब्रह्मांडकर
 रा. रा. शंकर भास्कर रांगणेकर
 ,, सत्यवान रामचंद्र मयेकर
 ,, शंकर विष्णु भगवान
- रा. रा. शंकर गणपत शिंदे
 ,, शांताराम गोविंद परुळकर
 ,, श्रीराम निलकंठ चौबळ
 श्री० सुलोचनाबाई वाकडे
 रा. रा. शिवराम हरि मुळे
 श्री० सरस्वतीबाई गोविंद सुडकोजी बोले
 रा. रा. श्रीकृष्ण पुरुषोत्तम पाटील
 ,, सदाशिव अप्पाजी मुणगेकर
 ,, श्रीनिवास बाळकृष्ण देव
 ,, शांताराम बळवत नाचणे
 ,, त्रिवक्क विठ्ठल गावड
 ,, त्रिवक्क बळवंत चित्रे
 रा. रा. तात्या गणपत पाटील कोते
 ,, वासुदेव सीता म सामत
 ,, व्ही. डब्ल्यू. राळे
 ,, वामनराव कृष्णराव औरगाबादकर
 ,, विश्वनाथ लक्ष्मण नुलकर
 ,, वामनराव प्राणगोविंद पटेल
 ,, वसंतराव नारायण गोरक्षकर
 ,, विठ्ठल जगन्नाथ खोत
 ,, वासुदेव सीताराम राताजनकर
 ,, विठ्ठल केशव देसाई
 ,, वासुदेव अनंत गोकर्णकर
 ,, विष्णु गंगाधर गाडगीळ
 ,, विनायक अप्पाजी वैद्य
 ,, वामन भिकाजी प्रधान
 ,, विनायक शंकर गिरिधर
 ,, विनायक वासुदेव भडकमकर
 ,, विनायक यशवंत प्रधान
 ,, वासुदेव विनायक साठे
 ,, वासुदेव महादेव कोलगडे
 ,, विष्णु बाळकृष्ण साने
 ,, यशवंत बाळकृष्ण बाबडकर
 ,, यशवंत जगन्नाथ पंडीत

श्री शिर्डीसंस्थानाचे भक्तमंडळासंबंधाचे नियम.

१ सदरील भक्त मंडळाचे सभासदांचे तीन वर्ग केले जातील ते येणे प्रमाणे.

- (१) आश्रयदाते
- (२) तहाहयात वर्गणीदार
- (३) सामान्य वर्गणीदार

२ ज्या भक्तांकडून (“ भक्त ” शब्दांत पुरुष भक्त व स्त्री भक्त दोहोचाही समावेश होतो असे समजावे) संस्थानाचे कायम फंडांत पांचशें रुपये किंवा त्याहून अधिक रक्कम अथवा त्या किंमतीच्या सरकारी नोटा अथवा पोस्टाची क्याश सर्टिफिकेटे अथवा म्युनिसिपल बँड अथवा पोर्ट ट्रस्ट बँड आले असतील त्यांचा समावेश “ आश्रयदाते ” या वर्गांत होईल.

३ ज्या भक्तांकडून संस्थानाचे कायम फंडांत शंभर रुपये किंवा त्याहून अधिक (पण पाचशेंहून कमी) रक्कम अथवा त्या किंमतीच्या सरकारी नोटा अथवा म्युनिसिपल बँड अथवा पोर्ट ट्रस्ट बँड आले असतील त्यांचा समावेश “ तहाहयात वर्गणीदार ” या वर्गांत होईल.

४ ज्या भक्तांकडून संस्थानाचे कोठी फंडांत (चालू खर्च फंडांत) सालीना पांच रुपये किंवा अधिक रक्कम येत असेल त्यांचा समावेश “ सामान्य वर्गणीदार ” या वर्गांत होईल.

५ ज्या सामान्य वर्गणीदाराकडून चालू साल खेरीज कसून सागीळ सर्व वर्गणी आली असेल त्यांनाच सामान्य वर्गणीदाराचे हक्क प्राप्त होतील.

६ श्री शिर्डी संस्थान कमिटीसाठी तीन तीन वर्षांनी दहा सभासदांची निवडणूक व्हावयाची ती खाली लिहिल्याप्रमाणे केली जाईल.

(१) दहापैकी चार सभासद आश्रयदाते यांनी भक्तमंडळाचे कोणत्याही सभासदांतून निवडावे.

(२) दहापैकी तीन सभासद तहाहयात वर्गणीदार यांनी भक्तमंडळाच्या कोणत्याही सभासदांतून निवडावे.

(३) बाकी राहिलेले तीन सभासद सामान्य वर्गणीदार वृत्ती भक्तमंडळाच्या कोणत्याही सभासदांतून निवडावे.

७ आश्रयदाते याचेकडील निवडणूक झाल्यांतर पंधरा दिवसांनी तहाट्यात वर्गणीदार याजकडील निवडणूक करण्यात यावी आणि चत्तर पंधरा दिवसांनी सामान्य वर्गणीदार याजकडील निवडणूक करण्यात यावी, सर्व निवडणुकी लेखी मतपत्रद्वारां करण्यांत याव्या.

८ वर प्रमाणे दहा सभासदाची निवडणूक झाल्यावर ते व इत्थे मिलून पधराजणाची कमिटी होईल. त्या कमिटीने आपल्या पैकीं एकाच अध्यक्ष, एकाला चिटणीस व एकाला खजिनदार असे निवडावे. चिटणीसाने कमिटीच्या सभासदापैकीं एकाला दुय्यम चिटणीस व खजिनदाराने कमिटीच्या सभासदापैकीं एकाला दुय्यम खजिनदार नेमावे.

९ कमिटीच्या कोणत्याही सभासदाला एकापेक्षां अधिक हुद्यावर नेमू नये.

पुण्यास रा. गोविंद लक्ष्मण पाठरे या नांवाचे महाराजाचे एक भक्त राहतात. त्यांच्या वाड्यात शंकरराव आचारी या इसमाचे विन्हाड आहे. शंकररावचे घरी त्याच्या नात्याची एक आजीबाई व तिची वहीण अशी राहत असतात. आजीबाईच्या दुसऱ्या एका वहीणीचा मुलगा गांवात वेगळा राहतो. एके दिवशी आजीबाई आळंदीला गेल्या होत्या व वहीण देवदर्शनाला गेली होती; अशा संधीला तो मुलगा घरी आला व घरांत कोणी नाही असे पाहून त्याने पेटी फोडून त्यांतील सुमारे रु. २००० किंमतीचे दागिने लांबविले. चोरी उमगल्यावर शंकररावाने पोलिसांत वरी दिली; परंतु या इसमाजवळ इतके दागिने कोठले असणार अशा साशंकित दृष्टीने पोलीस त्या प्रकरणाकडे पाहू लागले. त्याच वाड्यांत धोपटे या नावाचा एक पोलीस शिपाई विन्हाडानें राहतो. शंकररावानें त्याचे कानावर गोष्ट घातली. दोघे मिळून आजीबाईच्या भावाचे घरी गेले व तपास करितां मुद्देमाल गच्चीवर लपवून ठेवलेला सांपडला. पोलीसनें त्या मुलावर खटला भरला. तेव्हां मुलानें दागिने मला मावशीनें दिले असें सांगून, मावशीवर किटाळ आणलें. शंकररावानें बाईची अत्रु जाते तेव्हा कसें करावें म्हणून काशीनाथ मामांचा सल्ला विचारला. मामांची अढळ भक्ति साईनाथ महाराजांवर. त्यांनीं शंकररावांना महाराजांची उदी दिली व सांगितलें कीं, कोर्टांत जातांना उदी आपल्या व बाईच्या कपाळी लावावी व थोडी आरोपी मुलाच्या अंगावर फुंकावी म्हणजे महाराजाचे कृपेने सर्व संकटांचें निवारण होईल. खटल्याच्या तारखेचे दिवशी शंकररावाने त्याप्रमाणे केले. मॅजिस्ट्रेट साहेबांना बाईची जबाबी भरवशालायक वाटून त्यांनीं तिला दोषमुक्त केली व मुलावर गुन्हां शाबीत धरून, त्याचें लहान वय व पहिलाच अपराध म्हणून त्याला शिक्षा देऊन रु. ५०० च्या जातमुचलक्यावर सोडून दिलें. शंकररावाने त्या प्रीत्यर्थ पुण्यांतील महाराजाची भक्त-मंडळी बोलावून मोठा भंडारा केला. दोनशें पान झालें. संकटसमयी निश्चल भाव असल्यास महाराजांच्या उदीनें संकट निवारण होतें.

काशिनाथ मामा डुबे.

नागपूर कडील आमचे एक स्नेही एम् ए. झाले व पुढे तीन वर्षे विल्लड तेस राहून उच्च शास्त्रीय शिक्षण संपादून आले. परंतु हिंदुस्थानात त्यांच्या त्या उच्च शास्त्रीय शिक्षणाला कोठे वाव मिळेल. कलकत्याकडे, ब्रह्मदेशात एक दोन वेळा त्यांना हंगामी काम मिळाले, पण कायमचा जम कोठे वसेना. ते रिकामे असल्यामुळे शिर्डीस राहात असलेल्या आपल्या नातेवाईकांकडे गेले. हळू हळू त्यांना महाराजांची योग्यता कळली व ते महाराजांचे पूर्ण भक्त बनले. त्याचा मुक्काम शिर्डीस सुमारे ६ महिने झाला. महाराजांचाही त्याचेवर लाम जडला. याच सुमारास महाराजांनी दुपारी भिक्षा गोळा करून आणण्याचा एक नवीन उपक्रम केला व ही कामगिरी त्यांनी या एम्-ए. गृहस्थावर सोपविली. दोन प्रहरी ५ घरी महाराजांचे नावाने भिक्षा मागावयाची व मिळेल ती भिक्षा महाराजापुढे आणून ठेवावयाची. याप्रमाणे काळक्रमण करीत असतांना त्याचे मन जरी शिर्डीस रमले होतें तरी त्यांना पुढे आपले कसे होणार ही काळजी जाचीतच होती. कोठे आपल्या लायक काम किंवा नोकरी आढळून आल्यास ते अर्ज पाठवीत असत. शेवटीं बनारस कॉलेजमधून त्यांच्या अर्जाला उत्तर आले व त्यांत ३०० रु. पगाराची अध्यापकाची जागा त्यांना देऊं केली. शिरस्त्याप्रमाणें त्या गृहस्थानीं ती गोष्ट महाराजांचे कानावर घातली व महाराजांची परवानगी मागितली. महाराजांनी त्यावर दिलेले उत्तर ऐकून मात्र त्यांना आश्चर्य वाटले व थोडी निराशाही झाली. महाराज म्हणाले—काशीला आपलें काय आहे ? आपल्याला पुणे-सातान्याकडे जावयाचे आहे व तिकडे आपलें काम होईल. त्या गृहस्थानीं बनारसची जागा तर नाकारलीच परंतु पुणे-सातान्याचें कोडे त्यांना सुटेना. त्या प्रांतांत त्यांनीं मिळविलेल्या शास्त्रीय ज्ञानासंबंधीं कांहीं काम निघणे त्यांना अशक्य वाटले. अर्थांत त्यांना ते अशक्य वाटलें, परंतु परमेश्वरी योजना महाराजांना माहित. महाराजांवर पूर्ण विश्वास असल्यामुळें ते स्वस्थ राहिले. आणखी कांहीं महिने गेले एक दिवस वर्तमानपत्रांत त्यांचे वाचण्यांत असा मजकूर आला कीं, पुणे येथील शास्त्रीय सरकारी कॉलेजांत, एक नवीन जागा निर्माण करण्यांत आली आहे व त्यांनीं अभ्यासलेल्या शास्त्रीय विषयांत पारंगत अस

लेल्या अभ्यापकाची जरूर आहे आमच्या स्नेहाच्या डोक्यात लखंड प्रकाश पडला व "आपल्याला पुणे-सातान्याकडे जावयाचे आहे" या महाराजाच्या बोलाची सत्यता पटली. रीतीप्रमाणे त्यांनी अर्ज पाठविला व दुसरी वशीत्याची तट्टे मागे पडून, आमच्या स्नेहाला वशीला नसता, त्यांच्या गुणावर नी जागा मिळाली. हल्ली त्यांना रु. ६०० पगार आहे.

*

*

*

विंचूरचे एक ब्राह्मण कुटुंब सुमारे ६० वर्षांपूर्वी काशीस राहण्यास गेले. त्याचे बरोबर त्याचा सात वर्षांचा एक मुलगा होता. आईबाप निवर्तल्यावर तो मुलगा पोरका झाला तेव्हां त्याचा सामाळ एका बैराग्याने केला. त्या बैराग्याने त्याला पुढे आपले बरोबर हिमालयात नेले. बैराग्याला औषधी वनस्पति शोधून त्याच्या गुणधर्मांचे विवेचन करण्याचा नाद होता. गुरूबरोबर या शिष्याचीही त्या दिशेने बरीच प्रगति झाली. पुढे काळांतराने बैराग्याने देह सोडला. या बाल ब्रह्मचान्याचे मन तिकडेच रमले. त्याने वार्धक्य येईपर्यंत आपला सर्व काल हिमालयांत व त्याच्या आसमंतांतील भागांत घालविला व पुष्कळशा वनौषधींचा शोध लावला. वार्धक्यावस्थेत दक्षिणेत परत येण्याची इच्छा होऊन ते विंचूरला परत आले. तपासाजंती तेथील आपले नातेवाईक दिवंगत झाल्याचे त्यांना आढळून आले. हरिद्वारचे ब्रह्मचारी या नांवाने ते स्वतःला ओळखवीत असत.

एका स्नेहाचे मार्फत त्यांची व आमची मुंबईस ओळख झाली व पुढे ते मधून मधून आमचे घरी येऊ लागले. लोकांना औषधी फुकट द्यावयाच्या हे त्यांचे ध्येय होते. आपला सर्व संग्रह लिहून काढावा व तो छापवून त्या पुस्तकाची एक एक प्रत प्रत्येक गावी एकाद्या प्रतिष्ठित घराण्यांत ठेऊन त्या औषधींचा उपयोग सर्वांना व्हावा अशी त्यांची मनीषा होती. पण ती जनतेच्या औदासिन्यामुळे पूर्ण झाली नाही. त्यांनी आपली काही औषधे आपल्या स्नेही मंडळींना सांगितली आहेत व तीं हमखास गुणकारी आहेत.

असा आमचा अनुभव आहे' औषधाची विक्री करणार नाही अशा अटीवर ते औषधे सांगत असत.

आमच्या घरी त्याचे बरेच येणेजाणे असल्यामुळे त्यांना आमचे मार्फत श्री साई बाबाची माहिती होऊन त्यांना महाराजाबद्दल फार आदर वाटत असे. तासचे तास ते आमचेपासून महाराजांच्या हकीगती मोठ्या प्रेमाने ऐकत असत. त्यांना आम्ही महाराजांचे दर्शनास चलय्याबद्दल विनंति केली होती, परंतु हिमालयातील बैरागी हे आपले गुरू होते तेव्हा दुसरीकडे मुद्दाम दर्शनास जाणे अनुचित आहे असे ते म्हणत.

एकदा ते करमाळ्यास एका गृहस्थाकडे औषध देण्याकरितां गेले होते. त्या वेळीं तेथे पटकीचा आजार असून एका सावकाराचा एकुलता एक मुलगा त्या रोगाने पळाडला होता. ब्रह्मचारी बुवा औषध देतात ही माहिती लागल्यावरून सावकाराने त्यांना बोलाविले. मुलाची स्थिति पहाता त्याचा अंतकाळ समीप आलेला दिसला व आता माझ्या औषधाचा काही उपयोग होणार नाही असे त्यांनी सांगितले. त्यावर एक गृहस्थ म्हणाला, ही वैद्याची भाषा झाली. आपणास वैद्य म्हणून बोलाविले नाही. जर आपणाला या मुलाला बरा करतां येत नाही तर आपण हा ब्रह्मचाऱ्याचा वेष कशाला घेतला ? (त्याचा वेष हल्लीं महात्मा गांधी ज्या वेषात असतात तसा नेहमीं असे) ब्रह्मचारी बुवाना ते बोलणें ऐकून वाईट वाटले. व त्यांनीं थोडेसें चिडून भस्म मागितले व ते भस्म श्रीसाई बाबांचें स्मरण करून रोग्यांचे तोडांत घातले व अंगाला लावले. हा मुलगा उठल्यावर १५ फकीर जेवायला घालण्याचा त्यांनीं मनांत संकल्प केला. परंतु मुलगा उठेल अशी त्यांना मुळींच उमेद नव्हती. दुसरे दिवशीं ते धारवाडकडे निघून गेले. सुमारे पंधरा दिवसांनीं ते परत येत असतां, स्टेशनवर गाडी थांबली. तेव्हां बाहेर एक मनुष्य हरिद्वारचे ब्रह्मचारी महाराजा या नांवाने हांका मारीत होता. रात्रीची वेळ. आपल्याला येथे कोण व कां हांका मारतो असे वाटून त्यांनीं बाहेर पाहिले, तो हांका मारणारा गृहस्थ

त्याचे जवळ आला व सागू लागला की, मी तुम्हालाच पाहतो आहे. करमाळ्याच्या अमक्या सावकाराचा मुलगा वरा झाला, तेव्हा म्हटल्याप्रमाणे तेवढे १५ फकीर जेऊं घाला. ब्रह्मचारी बुवाना हा निरोप ऐकून फार आश्चर्य वाटले. त्याला कांहीं प्रश्न विचारणार तो गाडी चालू शाली व तो इसमही कोठे दिसेना, त्यांना फार चुटपुट लागली. स्वप्न पडले की खरेच आपल्याला कोणी भेटला ? आपल्या मनांतील १५ फकीरांचा संकल्प याला कसा कळला ? या गाडीत आपण आहोत हे त्या इसमाला कसे कळले ? अशा तऱ्हेच्या शंकांनी त्याचे अंतःकरणात काहूर उडवून दिले. उजेडता पुणे आले. तेथे त्यांना उतरावयाचे होते. पुण्यास गेल्यावर प्रथम त्यांनी करमाळ्यास आपल्या स्नेहाला पत्र लिहून त्या मुलासंबंधी माहिती विचारली. मुलगा वरा होऊन आनंदांत आहे असा जबाब आला. त्यावरून ते करमाळ्यास पुन्हा गेले. सावकाराला त्यांच्या आगमनाची बातमी कळल्याबरोबर तो भेटीस आला. त्याला तर प्रत्यक्ष ते ईश्वरच वाटले. मुलाला वरं केल्याबद्दल कसे उतराई व्हावे म्हणून तो विचारू लागला, तेव्हा फक्त १५ फकीर जेवायला घाला म्हणून त्यांनी सांगितले.

*

*

*

आम्ही एकदां सहकुटुंब श्री रामेश्वराचे यात्रेला निघालो. आमचे बरोबर आमचे एक स्नेही (हेही महाराजांचे भक्त आहेत) कुटुंबासह निघाले. आमच्या लहान मुलीला संभाळण्याकरितां आम्ही बरोबर आमच्या मेहुणीला घेतले होते. पहिला मुक्काम मद्रासला केला. तेथे एका गुजराथी पेढीवर राहिलो. अर्थात तेथे घरच्याप्रमाणे सोवळे थोडेच असणार ? आमच्या मेहुणीचे सोवळे फार. दोन तीन वेळां त्यांनी कुरकुर केली. त्यांना आमचे कुटुंब म्हणाले "xxबाई येथे बरीच चांगली व्यवस्था असून तुम्ही कुरकुरतां मग शिडीस आलांत तर तुमचे कसे होईल. तेथे तर सोवळ्या बायका बाबांच्या पायावर मस्तक ठेवतात व त्यांचा विटाळ मानीत नाहीत." त्यावर त्या उत्तरल्या "असे असेल तर तुमच्या साईबाबांना माझा येथूनच नमस्कार" संध्याकाळी त्या बाईना

जोरात उसण भरली. ती इतकी कीं चोळले शेकले तरी चैन पडेना व अंध-
रणावरून हलवेना. दुसरे दिवशी सकाळीं आम्हाला श्री रामेश्वरला जाण्या-
करिता निघावयाचें. डबाही 'रिझर्व्ह' केला होता. रात्री उतार पडेना तेव्हा
आमच्या मेहुणीला मद्रासेसच ठेऊन आम्ही पुढे जाण्याचे ठरविले. गुजराथी
गृहस्थानीं आम्ही परत येईपर्यंत त्याची काळजी घेण्याचे कबूल केले. इतक्या
ळाव येऊन यात्रा घडत नाही याबद्दल त्यांना व आम्हांलाही फार वाईट वाटले.
परंतु त्यांचाही इलाज नव्हता व आमचाही नव्हता. दोघी बहिणीना रात्री
झोप नाही. आमच्या कुटुंबाला दुपारचे बोलणे सहज आठवून ती आपल्या
बहिणीला थट्टेने म्हणाली "xxबाई तुम्हीं दुपारीं म्हणालांत ना कीं तुमच्या
साईबाबाना माझा येथूनच नमस्कार, म्हणून तुम्हाला उसण भरली व तुमचे
रामेश्वर चुकते आहे. साईबाबा हे देवच आहेत. त्यांना तुम्हीं येथूनच नम-
स्कार करतां तेव्हां दुसरा देव रामेश्वरही म्हणतो कीं, मलाही येथूनच नम-
स्कार कर." बोलणें थट्टेचे, पण ते त्यांना पटले व त्याही कण्हत म्हणाल्या "माझी
चूक झाली. मी बोलणे परत घेते, माफी मागते, व जर माझी उसण सकाळ-
पर्यंत बरी झाली तर मी रामेश्वराहून परत गेल्यावर ताबडतोब शिर्डीस
बाबांच्या दर्शनाला जाईन." कांहीं वेळाने बरे वाटूं लागलें व सकाळला
त्याचें दुखणे साफ बरें होऊन, आमच्या बरोबर त्याची रामेश्वरची यात्रा झाली.
कोठें मद्रास व कोठे शिर्डी ! यावरून महाराजाचे सर्वसाक्षिच दिसून येते.
आमच्या मेहुणीने नवस फेडला हे सागणे नकोच.

बाबांचा भक्त.

संपादक श्रीसाई लीला यास—

कृ. सा. न. वि. वि. सोबत पाठविलेल्या माझ्या अनुभवांना आपल्या मासिकांत स्थळ घाल अशी आशा आहे.

१ पहिल्याने ज्या वेळी मी शिर्डीस बाबांच्या दर्शनास गेलें होते त्या वेळी त्यांनी मला एक पावली (चार आणे) दिली. ती पावली मी फार जपून ठेवीत असे. ती पावली एका करंड्यात घालून मी तिची नेहमी पूजा करीत असे. एके दिवशी असे झाले की, एका बाईकडून मी कांहीं नास्त विकत घेतले व त्यांचे पैसे चुकते केले. नंतर काहीं वेळानें ज्या वेळी मी त्या करंड्याची पूजा करण्यास गेलें त्या वेळी पाहिलें तों करंड्यांत पावली नव्हती. पावली गेलेली पाहाताच मला फार वाईट वाटले व मी बाबांचा सारखा धावा करूं लागले. ती नारळवाली आपले सर्व नारळ विकून आमच्या घरी परत आली व मला म्हणूं लागली, “ बाई ही तुमची पूजलेली पावली परत घ्या व मला दुसरी द्या ” हे पाहून बाबांच्या लीलेचें मला आश्चर्य वाटलें.

२ सुमारे पाच वर्षांपूर्वी आमच्या वडिलोपार्जित घरामध्ये आम्हीं बरीच वर्षे राहात होतो. एके दिवशी रात्री मला स्वप्न पडलें की, मी स्फटिकाच्या पायरीवर उभी आहे. तिकडे बाबा भिक्षापात्र घेऊन आले व मला म्हणूं लागले की, ‘खाली उतर’ नंतर मी जागी झाले. मला तें स्वप्न फारच चमत्कारिक ठलें. त्या स्वप्नाचा मला कांहींच अर्थ समजला नाही. इतक्यांत सकाळीं माझा मुलगा पुण्यास गेला होता तो परत आला व मला म्हणाला, आपल्याला दुसऱ्या घरांत गेलें पाहिजे. मी त्याला बंदलण्याचें कारण विचारिलें व त्यानें मला तें सांगतांच मी त्याला रात्री पडलेलें स्वप्न सांगितलें व नंतर आम्हीं दुसऱ्या जागेत राहाण्यास गेलों. पूर्वी घडणाऱ्या गोष्टीची सूचना बाबांनीं आधींच देऊन ठेवली होती.

३ कांहीं वर्षांमागे माझा मुलगा फार आजारी होता, व त्यामुळे मी फार काळजीत असे. रोज रात्री मी निजण्यापूर्वी बाबांची प्रार्थना करित असे.

एके दिवशीं मला स्वप्न पडले कीं, 'तुझा मुलगा बरा आहे; तू कशाला चिन्ता करित्येस' त्या दिवसापासून माझ्या मुलाला भाराम पडूं लागला व काही दिवसाने तो साफ बरा झाला.

४ तिसऱ्या खेपेस मी शिडीस गेले होते त्या वेळीं दर्शनास जाताना मी एक रुपया कमरेस ठेविला होता व एक हातात घेतला. मी त्याच्या पाया पडले व हातातील रुपया त्यास दिला. तो रुपया घेऊन बाबांनीं पुनः एक रुपया मागितला. मी कमरेस असलेला रुपया दिल्यावर बाबा म्हणाले, 'दे दे पक्कळ आहेत.' अशा रीतीनें अंतर्ज्ञानाने बाबा सर्व जाणत असत.

कृष्णाबाई शा. प्रभाकर.

अखंड सद्रूप संत पूर्ण ज्ञानी । इतर अज्ञानी थोडे फार ॥ १२ ॥
 पूर्णज्ञानामध्ये आहे पूर्णानंद । म्हणूनी आनंदमूर्ति सत ॥ १३ ॥
 पूर्णानंदामाजी वसे पूर्ण शांति । तिजमाजी वसती सतजना ॥ १४ ॥
 अध्यात्मिक ग्रंथ आणि महावाक्ये । सर्वहि अतर्क्ये ब्रह्मात्मक ॥ १५ ॥
 नारद शांडिल्य याज्ञवल्क्य व्यास । जैमिनी ह्या ध्यास अद्वैताचा ॥ १६ ॥
 अद्वैतचि वसे गीताभागवती । ऋष्याचार्य संती वंदिले जे ॥ १७ ॥
 श्रीशंकराचार्य विद्यारण्यस्वामी । ह्याच्या उक्ति नामी सर्वाद्वैती ॥ १८ ॥
 यथार्थदोषिका आणि ज्ञानेश्वरी । तेथील वैखरी भिन्न नसे ॥ १९ ॥
 मत्स्येद्र गोरंख तुकोबा कबीर । रामदास वीर अद्वैती हे ॥ २० ॥
 नामा मुक्ताबाई चोखामेळा सेना । वदती न अन्या वाणी तेही ॥ २१ ॥
 मुकुंद तो गोरा आणि एकनाथ । सर्वांचाही पंथ अद्वैताचा ॥ २२ ॥
 सुजन कसाई जनी मिराबाई । वर्णिताती पाहीं अद्वैताते ॥ २३ ॥
 शीळनाथ घोडी शंकर हे सिद्ध । आणिक प्रसिद्ध योगोराज ॥ २४ ॥
 देहबुध्यां दास सर्वही म्हणती । ब्रह्मांशे डोलती जीव बुध्या ॥ २५ ॥
 आत्मत्वे मानिती जीवेशीं अभेद । मुळीं कांहीं भेद न अद्वैती ॥ २६ ॥
 खंडन ग्रंथांत हर्षमिश्र बोले । अपवाद फोले उडविलीं ॥ २७ ॥
 हे ज्ञानी तत्त्वज्ञ जरी म्हणो वेडे । तत्त्वज्ञान कोडे उमगी कोण ॥ २८ ॥
 जीवन्मुक्त साई ब्रह्मीभूत सदा । ऐसा अनेकदा पाहिला म्या ॥ २९ ॥
 ब्रह्म आणि आत्मा एकचि अद्वैत । मायोद्धत द्वैत तेथे नसे ॥ ३० ॥
 ज्ञानी तोचि आत्मा आत्मा तोचि ब्रह्म । तिन्ही ठायीं सम अद्वैतची ॥ ३१ ॥
 ऐशा ह्या अद्वैती कर्म आणि कर्ता । ऐशी द्वैतवार्ता न संभवे ॥ ३२ ॥
 ब्रह्मात्मभावाने पूर्णाद्वैती वास । व्हावा ऐशी आस मनी वसे ॥ ३३ ॥
 रामग्याची आशा पूर्ण करा साई । त्याचे मन पायी तुमचीया ॥ ३४ ॥

अज्ञाननिवृत्ति

(अमग)

द्वैतसिद्धीसाठी नलगे विचार । जीवव्यवहार सर्व द्वैती ॥ १ ॥
 पशु पक्षि आणि कीटकादि जीव । द्वैताचा प्रभाव सर्वांठायीं ॥ २ ॥
 द्वैतावांचूनियां नाहीं व्यवहार । परमार्थीं सार ते अद्वैत ॥ ३ ॥
 दिसे जे तें सत्य हा मानाया न्याय । विवेकाचे काय काज लागे ॥ ४ ॥
 “सर्वं खलु इदं ब्रह्म” हे कळेना । ईशकृपेविना कोणासीच ॥ ५ ॥
 ईश्वर भूमूर्ति कोणांही दिसेना । त्यामुळेच नाना मतें झालीं ॥ ६ ॥
 इंद्रिया दिसेना बुद्धिसी प्रत्यक्ष । विवेकीं जे दक्ष तथा सर्वां ॥ ७ ॥
 जीव आणि ईश हाची एकात्मता । महावाक्य पथा गेल्या होते ॥ ८ ॥
 ऐसें ज्ञान नोहे गुरुकृपेवीण । ती लाभाया पूर्ण व्हावी श्रद्धा ॥ ९ ॥
 अहंभाव वसे जोंवरी अंतरीं । श्रद्धेसी तोंवरी धारा नसे ॥ १० ॥
 संतरूपे ईश जगीं वसतसे । जाणणें जें ऐसे तीच श्रद्धा ॥ ११ ॥
 ऐशिया श्रद्धेने शरण संतासी । गेल्या पातकासीं लागे क्षय ॥ १२ ॥
 पापक्षयासवे सत्त्वशुद्धि होते । तेणेंचि लाभते संतकृपा ॥ १३ ॥
 संतकृपा होय माउली ज्ञानाची । करी अज्ञानाचो होळो त्वरे ॥ १४ ॥
 अज्ञानाच्या नाशे सहज जें ज्ञान । त्याचे आबरण नष्ट होते ॥ १५ ॥
 अज्ञानावरण गेलिया विक्षेपा । धारा नाहीं बापा राहण्याला ॥ १६ ॥
 विक्षेप गेलिया परोक्ष जें ज्ञान । लाभतें तें जाण पाप नाशी ॥ १७ ॥
 परोक्ष प्रसवे शुद्धापरोक्षातें । जें मूलाज्ञानाते जाळी सर्वां ॥ १८ ॥
 आत्यंतिक दुःखनिवृत्तीची प्राप्ति । निरंकुशातृप्ति त्यानंतर ॥ १९ ॥
 ऐशिया लाभासी लाचावूनि साई । आहे तुझ्या पायीं सर्वदा मी ॥ २० ॥
 यज्ञकर्मावीण सारीच आपदा । यज्ञीं श्रेष्ठ सदा जपयज्ञ ॥ २१ ॥
 नामांचेचि दान नामीं एकाग्र । ती होय तत्त्वतः श्रेष्ठ तप ॥ २२ ॥
 यज्ञ दान तप हींच कर्मे श्रेष्ठ । इतर कनिष्ठ होती सारीं ॥ २३ ॥
 वर्म हें जाणोनी नामीं रत सदा । राहतां आपदा सर्व जाती ॥ २४ ॥

भक्तिरूप माझे घेसी देवाऋण । फेडी त्याते कोण तुजविना ॥ २५ ॥
 ज्ञानवैराग्य हे मागे मी हो व्याज । इतरत्र काज मला नाही ॥ २६ ॥
 मुदल तें राहो तुजपारीं सदा । नको मला कदा त्याची फेड ॥ २७ ॥
 “ अहं-त्व ” गेल्या ते माझे होईल । जै हाता येईल आत्मज्ञान ॥ २८ ॥
 व्याज मिळे तंव अहो साईराया । सोडीना कीं पायां हा रामध्या ॥ २९ ॥

चिज्जडग्रंथिभेद

(लावणी)

भिद्यते हृदयग्रंथि च्छिद्यते सर्वं संशयाः ।
 क्षीयते चास्य कर्माणि तस्मिन्दृष्टे परावरे ॥ श्रुतिः ॥
 सर्वं कर्माखिल पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥

(श्रीमद्भगवद्गीता ४. ३३)

देह क्षणिकचि क्षणिकचि मन ते प्राण इंद्रिये दहा ।
 दाविती नित्या न च हीं पहा ॥ १ ॥

शाश्वत देवा ह्यांच्याद्वारे कौसा शोधूं तुला
 फसविती सदैव सारीं मला ॥ २ ॥

जड हीं अवधीं विश्वहि जड ते नच चिच्छक्ती तिथे ।
 मिळे ती कौशी दृश्ये इथें ॥ ३ ॥

मायिक दृश्यीं भासे परि ती तद्भिन्नचि तत्त्वता ।
 त्रिवेकें उमजें नच अन्यथा ॥ ४ ॥

जडामाजि त्या आनंदाला ठाव किमपिही नसे ।
 तत्त्वता सच्चिन्मये जो असे ॥ ५ ॥

विदानंद तो अखंड आहे आत्मीं ब्रह्मीं दिसे ।
 जडत्वीं किमपिहि नच तो वसे ॥ ६ ॥

सूर्य तमाते तम सूर्याते भेटत नाही कदा ।

चिज्जडें भिन्नचि तैशी सदा ॥ ७ ॥

पय नीरापरि मिश्र होउनी चिज्जड ग्रंथी वसे ।

तेणे जड सत्यासम दिसे ॥ ८ ॥

अखिल विश्व हे क्षणोक्षणी कीं चंचल सततचि असे ।

तेथे अचल नित्यता नसे ॥ ९ ॥

समत्व दिसते प्रवाहयोगे एकरूपता नसे ।

अनेकी ईश्वर नच तो दिसे ॥ १० ॥

चंचल नश्वर भिन्न जगाच्या भासीं ईश्वर नसे ।

जग हे मायामय कीं असे ॥ ११ ॥

जडांश त्यागुनि चिदश घेतां चिन्मयता लाभते ।

मग ती माया नच क्षोभते ॥ १२ ॥

जीवेशांचें ऐक्य उमजल्या जड विलया जातसे

अनुभवा ब्रह्मचि मग येतसे ॥ १३ ॥

जीवेशाचे ऐक्य नसे तों मायिक सर्वहि असे ।

जगीं जडतेविण कांहीं नसे ॥ १४ ॥

कार्य हेतु जे पंचक ते जड त्याचीं कार्ये तशीं ।

तीं अध्यात्मिक होती कशा ॥ १५ ॥

बुद्धिहि अध्यात्मिक नोहे जों तों ती त्यागिल कशी ।

जडत्वा भिन्न नसे जें तिशीं ॥ १६ ॥

चिदाभास हा निजरूपाते त्यागुनि आत्मीं मुरे ।

तरिच हा प्रपंच संगळा सरे ॥ १७ ॥

चिज्जडग्रंथीच्या भेदाला विराग लागे पुरा ।

तयाविण मार्ग नसे दूसरा ॥ १८ ॥

विवेक अथवा भक्तियोग ह्यां दोविण निष्ठा नसे ।

जयाने श्रीहरि हृदयीं दिसे ॥ १९ ॥

द्विविधा मार्गी सुलभ भक्ति ती सुसाध्य सर्वां असे ।

जियेने ईश्वर वश होतसे ॥ २० ॥

क्रमाक्रमानें निजस्वरूपीं मुमुक्षुते न्यावया ।

ईश्वर योजी मार्गद्वया ॥ २१ ॥

निजपद भक्तां उदार बाया ईश सर्वदा असे ।

कृपणता त्याच्या हृदयीं नसे ॥ २२ ॥

ऐसा करुणासागरं हरितो जीवांहृदयीं वसे ।

तयाविण तारक दुसरा नसे ॥ २३ ॥

गुरूस्वरूपें जर्गी प्रकटुनी भक्तांते उद्धरी !

ऐसे वदते तद्वैखरी ॥ २४ ॥

निज हृदयींची खूणगांठ ती भक्ता दावी सुखे ।

अर्जुनासम जे नच पारखे ॥ २५ ॥

ब्रह्मरूप गुरु निजभक्तांतें नेई निष्क्रियपदा ।

प्रपंचा शिवति न मग ते कदा ॥ २६ ॥

माया कार्यचि प्रपंच सारा मायिकत्व ईश्वरीं ।

मुक्तां स्थान तयांच्या शिरीं ॥ २७ ॥

कृपें गुरूच्या ब्रह्मात्मैक्यचि निज हृदयीं जै स्फुरे ।

मुक्तां प्रपंच तेन्हां सरे ॥ २८ ॥

आद्य स्वरूप ईशाचें जे निष्क्रिय होउनि वसे

तेथें मुक्तां वस्ती असे ॥ २९ ॥

ईशाची जी माया शक्ति ईश तियेचा धनी ।

आत्मा मुक्त तियेपासुनी ॥ ३० ॥

ऐशा भाग्या देई जो गुरु तत्पदकमळीं रत ।

व्हावें हेचि हरी सांगत ॥ ३१ ॥

रामय्या हा ह्यास्तत्र वांच्छी साइपदीं रति सदा ।

अभक्तिच आहे सकलापदा ॥ ३२ ॥

(अमग)

पूर्णवे अज्ञान जडीं सदा वसे । तेथे कांहीं नसे भानाभान ॥ १ ॥

भानाभानभिन्न मिथ्या भान तेंहि । जडामाजीं नाहीं कदा काळीं ॥ २ ॥

पंचमहाभूते जडात्मक होती । ऐशीच प्रतीति सर्वां आहे ॥ ३ ॥

पंचभूतात्मक देह तोही जड । प्रकाशे अजड आत्मा त्यांत ॥ ४ ॥

एकादशेद्रियें पंचभूतात्मक । जडत्वे तीं मूक ठेहत्रयीं ॥ ५ ॥

प्राण तोही जड तैसेचि विषय । हा आहे प्रत्यय सर्वत्रांना ॥ ६ ॥

स्वभावतः स्वच्छ बुद्धि तीहि जड । प्रकाशे अजड आत्मा तींत ॥ ७ ॥

तोचि चिदाभास साविष्टान जड । असूनि चिज्जडग्रंथि करी ॥ ८ ॥

आत्म्याच्या प्रकाशे होऊनियां वळी । सर्व जीवा छळी चिदाभास ॥ ९ ॥

चिज्जडाची ग्रंथी करी भानाभान । आणि मिथ्याभान तेंहि दावी ॥ १० ॥

जडत्वावरण करिते अभान । पोटीं आत्मज्ञान राहे त्याचे ॥ ११ ॥

जड तेचि माया चित्त्व तेंचि ब्रह्म । उभयत्वे भ्रम होई जीवा ॥ १२ ॥

त्रिसत्य ते ब्रह्म मिथ्या सर्व माया । जीवा भ्रमवाया तीच करी ॥ १३ ॥

भ्रमचि विक्षेप होऊनियां जीवां । सत्याच्या भावा येई जग ॥ १४ ॥

अनित्य ते मिथ्या नित्य तेंचि सत्य । हे उमजे तद्य आत्मज्ञाने ॥ १५ ॥

अनित्याच्यापायीं शिणार्थे किमर्थ । अंतीं सर्व व्यर्थ खटाटोप ॥ १६ ॥

इंद्रिया प्रत्यक्ष होतसे जें व्यक्त । आद्यंतीं अव्यक्त ते सारेची ॥ १७ ॥

देशकालवस्तु परिच्छिन्नताही । जडामाजी राही सदोदित ॥ १८ ॥

नामरूप सारा उपाधिपसारा । सर्व एकसरा जडात्मक ॥ १९ ॥

उपाधीस आहे उत्पत्ति विनाश । चित्त्व अविनाश स्वतःसिद्ध ॥ २० ॥

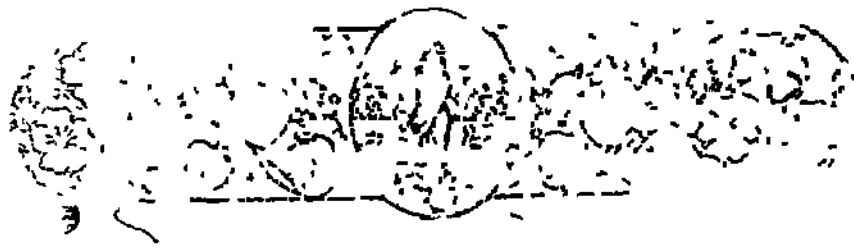
जड दिसे भासे ते पंचवीं जाते । अदृश्य उरते ते चैतन्य ॥२१॥
चैतन्य अदृश्य न तथा आकार । तयांसी असार पंचभूते ॥ २२ ॥
उपाधीच्या द्वारे उपाधि पाहता । चैतन्यां भिन्नता भासतसे ॥ २३ ॥
नाटकी चेठकी मानवाची माया । भुलविते वाया बहुतेका ॥ २४ ॥
मग दुरत्यया ऐशी ईश्वराची । माया वाटे साची सहजचि ॥ २५ ॥
नित्य अशा आत्म्या देहत्रयातीता । कालत्रयातीता कोणी नेणे ॥ २६ ॥
ब्रह्मात्मैक्याचा तो केलिया विचार । माया ती असार वाटे मग ॥ २७ ॥
सत्यज्ञानानंत ऐसें ब्रह्म असे । अखंडत्वे वसे सर्वत्र ते ॥ २८ ॥
सोपाधिक असे तितुकेचि भासे । उपाधीच्या दोषे भिन्नता त्या ॥ २९ ॥
त्रिदेह त्र्यवस्था सान्या जडोपाधि । त्यायोगेचि आधीं जीव बद्ध ॥ ३० ॥
स्वप्न जाग्रतीचा एकमेकाठायीं । पूर्णाभाव तोहि ठावा सर्वा ॥ ३१ ॥
सुषुप्तीमार्जी त्या द्व्यवस्थाचा भास । नष्ट होतो खास भ्राति नाही ॥ ३२ ॥
जागेपणीं भासे ते स्वप्नीं ना कांहीं । स्वप्नीं दिसे तेहि सर्व मिथ्या ॥ ३३ ॥
नावरूपे सारीं दोहीठायीं सम । सत्यतेचा धर्म कैचा त्यांत ॥ ३४ ॥
अल्प काळ भासे स्वप्नीं ते जें खोटे । इतर चोखटे कोण्णा न्याये ॥ ३५ ॥
क्षणिकत्व दोन्ही अवस्था भासांना । ऐसेचि सर्वांना स्पष्ट दिसे ॥ ३६ ॥
परिणाम पाहोजाता दोन्हीं ठायीं । समानत्व नाही कोण म्हणे ॥ ३७ ॥
स्वप्नांतील भोगे इद्रियांची शाति । होते ही प्रतीति सर्वा असे ॥ ३८ ॥
सुषुप्ति ती जड मोहात्मक साची । माया होय जैशी तैशीच ती ॥ ३९ ॥
तिन्हीहि अवस्था उत्पत्तीस येती । विलयाते जाती प्रतिदिनीं ॥ ४० ॥
त्र्यवस्था पूर्णत्वे नाशवंत होत । नित्य ही प्रतीति येते सर्वा ॥ ४१ ॥
पार्थिव जो देह तोचि होय स्थूल । मनादि चंचळ सूक्ष्म देह ॥ ४२ ॥
स्वरूपविस्ृति तेचि मूलाज्ञान । निद्रारूपे जाण ये प्रत्यया ॥ ४३ ॥
अज्ञान कारण तदवस्था निद्रा । तमाच्या समुद्रामार्जी लोटी ॥ ४४ ॥
कारणा कारण ते महाकारण । ती प्रकृति जाण ईश्वराची ॥ ४५ ॥
जन्ममृत्यु भास सत्यत्वे ती दावी । जीवाते भुलवी बुद्धिभेदे ॥ ४६ ॥

स्थूल देहभास जागरणीं असे । स्वप्नामाजी नसे तो कोणासी ॥ ४७ ॥
 सूक्ष्मदेहकार्य स्वप्नामाजीं चाले । निद्रेत निमाले राहे तेहि ॥ ४८ ॥
 पावती अभासा स्थूलसूक्ष्म देह । तै कारण देह भासतसे ॥ ४९ ॥
 सुपुति ती नेणे आपणा इतरा । तमाचा पसारा सारा तीत ॥ ५० ॥
 परि निद्रासुख अनुभवी कोण । अनुभवावीण ते न कळे ॥ ५१ ॥
 भिन्न अवस्थाचे त्रिदेहीं अभान । परी आत्मज्ञान मुळीं राहे ॥ ५२ ॥
 त्रिदेहानुभव घेत असे आत्मा । तोचि परमात्मा सर्वसाक्षी ॥ ५३ ॥
 अवस्थाविहीन देहत्रयातीन । ऐसा वसे नित्य सर्वत्र तो ॥ ५४ ॥
 एकादशेद्विये अव होती जेथे । स्वप्रकाश तेथे असे त्याचा ॥ ५५ ॥
 प्रतिबिंब हेतु सर्वोपाधि शून्य । सर्वत्र अनन्य सदात्मा तो ॥ ५६ ॥
 तयाची ती प्राप्ति गुरुकृपेवीण । नोहे हे जाणून ती साधावी ॥ ५७ ॥
 यासाठीं जडभाव जाळी साईनाथा । रामय्याचा माथा तुझ्या पायीं ॥ ५८ ॥

सहजानंद

(साकी)

आनंदाचे स्थान हृदय ते त्याचा विचार आतां ।
 शास्त्राधारें करूनियां तो अपूर्ण साईनाथा ॥ १ ॥
 अखिल जिवाची सारी खटपट नित्यानंदासाठीं ।
 तथापि त्याची योग्याविण ती काणा न पडे गांठी ॥ २ ॥
 निद्रा नित्यचि सर्व जिवांना बहु आनंदचि देते ।
 परि त्या समयीं त्याची कोणा कदापि भेटि न होते ॥ ३ ॥
 निद्रावस्थेमाजीं लाभे जे सुख त्याचा जीवा ।
 निद्रान्ती तो आठव होई ऐसें ठावे सर्वां ॥ ४ ॥
 विषयातिल जे श्रेष्ठ गमे सुख त्याविणही बहु जातो ।
 काळ परी त्या निद्रेविण तो प्राण नकोसा होतो ॥ ५ ॥

अध्याय १७ वा

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

ज्याचें क्षणैक देखिल्या वदन । होय अनंत जन्म दुःखदलन ॥

ते परमानंद जनन स्थान । धन्य श्रीवदन साईचें ॥ १ ॥

ज्याचें झालिया कृपावलोकन । तात्काळ कर्मबंधविमोचन ॥

स्वानंद पुष्टी निजभक्तजन । न लगतां क्षण लायती ॥ २ ॥

ज्यांचिया कृपादृष्टीपुढें । कर्माकर्मांचे फिटें विरडें ॥

यत्कृपासूर्याचिया उजियेडें । भवखद्योत दडे निस्तेज ॥ ३ ॥

जगाचीं पापें भागीरथी धूते । तेणें ती स्वयें मळयुक्त होते ॥

सांचळा निजमळ निरसावयातें । साधूंचे इच्छिते चरणरज ॥ ४ ॥

कधीं साधूंचे पाय लागती । कधीं मजमाजी स्नानार्थ येती ॥

त्यावीण निजपापाची निर्मती । नव्हे हें निश्चिती जाणे ती ॥ ५ ॥

ऐसिया साधूंचा मु टमणी । समर्थसाई यांची ही वाणी ॥

जाणूनि अत्यादरें भावीक सज्जनी । आकर्णजे पावनी ही कथा ॥ ६ ॥

नवल या कथेचें महिमान । श्रोते सद्बान वा अज्ञान ॥

परिसतां तुटेल कर्मबंधन । परमपावन कथा हे ॥ ७ ॥

नयनांचाही नयन साई । श्रवणांचाही श्रवण पाही ॥
 तेणेंचि रिघोनि माझिये हृदयीं । वार्ताजी ही निवेदिली ॥ ८ ॥
 साईस्वर्यें महानुभाव । परिसतां या कथेचा नवलाव ॥
 श्रोते विसरतील देहभाव । अष्टप्रेमभाव दाटतील ॥ ९ ॥
 साई मुखाची हे कथा । लक्ष लावूनि तींच्या हृदता ॥
 तात्पर्यावरी दृष्टी ठवितां । कृतकर्तव्यता श्रोत्यांस ॥ १० ॥
 तरी विनंती परिसिजे श्रोतां । जरी मीं या कथेचा वक्ता ॥
 मीही तुम्हांसारिखाच रिता । न घेतां मथिताथ र्थील ॥ ११ ॥
 आठवितां तयारें भक्तप्रेम । मन विसरे मनोधर्म ॥
 होय संसारत्रस्ता उपरम । याहूनि परम लाभ काय ॥ १२ ॥
 पूर्वकथेचें अनुसंधान । श्रोतां परिसिजे सावधान ॥
 होईल जीवा समाधान । कथा अव्यवधान परिसतां ॥ १३ ॥
 गताध्यायाचिये अंतीं । ऐकिली शेळ्यांची कथा श्रोतीं ॥
 तयां ठायीं बाबांचो प्रीती । गतजन्मस्मृतां तयांचीं ॥ १४ ॥
 तैसीच आतां हेही कथा । द्रव्यलोभाची परमावस्था ॥
 कॅसी नेई अधःपाता । सावधानता परिस्रावी ॥ १५ ॥
 साईच पूर्ण कृपादृष्टि । कथा सूचवी उठाउठी ॥
 येऊं न देई श्रवणा तुटी । सुख संतुष्टी वाढवी ॥ १६ ॥
 कथा वक्ता आणि वदन । स्वर्यें साई समर्थ आपण ॥
 तेवें हेमाड किमर्थ कवण । उगाच टोपण नांवाचा ॥ १७ ॥
 बैसलां साई कथाब्धितरीं । त्यां आम्हा काय कथांची आटाटी ॥
 कल्पतरुचिया तळवटीं । कामना उठी तों सिद्धी ॥ १८ ॥

काय दिनकराचिया घरीं । कोण दीपाची चिंता करी ॥
 जया अमृतपान निरंतरी । विषाची लहरी काय त्या ॥ १९ ॥
 असतां आम्हां साईसारिखा । सदैव आमुचा पाठिराखा ॥
 वाण काय कथापीयूखा । यथेच्छ चाखा त्या हरिखा ॥ २० ॥
 कर्मसूत्र मोठें गहन । कोणासही ना होई आकलन ॥
 ठकिजेति महासज्ञान । भावार्थी अज्ञान तरिजेत ॥ २१ ॥
 तैसाच दुर्गम ईश्वरी नियम । कोण करील त्याचा अतिक्रम ॥
 आचरा नित्य लौकीक धर्म । करावें सत्कर्म सर्वदा ॥ २२ ॥
 नाहीं तरी अत्यंत अधर्म । पावनियां मरणधर्म ॥
 जैसें जैसें जयांचें कर्म । पावती जन्म तदनु रूप ॥ २३ ॥
 'यथा कर्म यथाश्रुत' । शुक्रबीज समन्वित ॥
 कांहीं योनिद्वारीं प्रवेशत । स्थावर भावाप्रत कांहीं ॥ २४ ॥
 - 'यथा प्रज्ञं हि संभवाः' । श्रुत्यर्थ नाहीं कवणा ठवा ॥
 जन्म घेणें तरी तो घ्यावा । रुचेल जीवा जो जैसा ॥ २५ ॥
 जाणा हे मूढ अविद्यावंत । शरीर गृहणालागी उद्यत ॥
 जैसें जयाचें उपाजित । शरीर प्राप्त तैसें त्यां ॥ २६ ॥
 म्हणून शरीरपाता आधीं । नरजन्माची अमोल संधी -
 दवडी ना जो आत्मबोधावधी । तो एक सुधी जाणावा ॥ २७ ॥
 तोच संसार बंधमुक्त । इतर संसार चक्री पडत ॥
 कधींही शरीरत्वासीं न मुक्त । यातना न चुकत जन्माच्या ॥ २८ ॥
 आतां या कथेचा नवलाव । दुष्टवृत्तीसीं अंतर्भाव ॥
 बुजे मी देह ही आठव । सात्विक अष्टभाव उठतील ॥ २९ ॥

मांठी असतां अमूष धन । स्वभावें जो अत्यंत कृपण ॥
 धिम् धिग् तयाचे जीवन । आमरणशीण अनुभवी ॥ ३० ॥
 त्यांतही वैर वृत्तीचा वारा । कदा काळींही नव्हे बरा ॥
 तयापासाव मनासी आवरा । करील मातेरा जन्माचा ॥ ३१ ॥
 परस्परवैराचा परिणाम । उत्तमाचा जन्मे अधम ॥
 ऋणवैरहत्यांचा धर्म । फिटे तों जन्मपरंपरा ॥ ३२ ॥
 ये अर्थींची अमृतवाणी । साईमुखोद्गत परमपावनी ॥
 कर्तितों सादर श्रोतयांलागुनी । असावें श्रवणीं सावधान ॥ ३३ ॥
 वीही कथा जैसी ऐकिली । जैसी माझिया स्मरणीं राहिली ॥
 तैसीच कथितों त्याच बोलीं । जे ती माउळी वदलीते ॥ ३४ ॥
 साईच स्वये चरित्रकार । लिहिवून घेई कथाविस्तार ॥
 हेमाड केवळ निमित्त मात्र । सूत्रधार ज्याचा तो ॥ ३५ ॥
 एके प्रातःकाळचे प्रहरीं । आठ वाजावयाचे अवसरीं ॥
 करूनियां नित्याची न्याहरी । पडलों बाहेरा फिरावया ॥ ३६ ॥
 मार्गीं जातां जातां श्रमलों । नदी किनारीं एका पातलों ॥
 पाय धुतळे स्नान केलें । अंतरीं धालों बहुवस ॥ ३७ ॥
 नदी तरी होती केवढी । या राहत्याच्या नदी एवढी ॥
 पाणी भरलें होतें दुथडी । कांठासी झाडी लव्हाळ्याची ॥ ३८ ॥
 होती तेथें पायवाट । गाढीमार्गही होता स्पष्ट ॥
 वृक्षही कांठीं होते घनदाट । छायाही उत्कृष्ट पडलेली ॥ ३९ ॥
 वायू वाहे मंद मंद । तेणें मनाला बहु आनंद ॥
 दृष्टी देखनि वृक्षन्वद । बैसलों स्वच्छंद छायासी ॥ ४० ॥